

Sygn. akt: III AUa 412/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 sierpnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Zajązkowski

Sędziowie: SSA Jolanta Wolska

SSA Anna Szczepaniak-Cicha (spr.)

Protokolant: st.sekr.sądowy Kamila Tomasik

po rozpoznaniu w dniu 28 sierpnia 2014 r. w Łodzi

sprawy (...) **Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.**

o wysokość składki,

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 29 marca 2011 r., sygn. akt: VIII U 2232/09,

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. na rzecz (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. kwotę 6330 (sześć tysięcy trzysta trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym i kasacyjnym.**

Sygn. akt III AUa 412/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 8 września 2009 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. stwierdził, że stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe dla płatnika (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. w najbliższym roku składkowym, obejmującym okres rozliczeniowy od 1 kwietnia 2010 roku do 31 marca 2011 roku, podwyższa się o 100%. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że podwyższenie składki nastąpiło na wniosek inspektora pracy z powodu rażącego naruszenia przez spółkę przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy stwierdzonych w czasie dwóch kolejnych kontroli przeprowadzonych w dniach od 21 stycznia do 16 lutego 2009 roku i od 16 do 22 lipca 2009 roku.

W odwołaniu z dnia 8 października 2009 roku płatnik składek wniósł o zmianę decyzji poprzez stwierdzenie, że stopa procentowa składki na ubezpieczenie wypadkowe nie ulegnie podwyższeniu o 100%. Organ rentowy domagał się oddalenia odwołania.

Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z dnia 29 marca 2011 roku zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że stopa procentowa składki na ubezpieczenie wypadkowe dla (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w roku składkowym obejmującym okres rozliczeniowy od 1 kwietnia 2010 roku do 31 marca 2011 roku nie ulegnie podwyższeniu o 100% oraz zasądził od ZUS koszty procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. powstała w 2002 roku, na skutek przekształcenia spółki cywilnej w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Zarząd spółki z o.o. stanowią R. R. (prezes) i K. G. (wiceprezes). Przedmiotem działalności spółki jest m.in. zbieranie, usuwanie i przetwarzanie odpadów. W styczniu 2009 roku na rzecz spółki pracowało 576 osób, w tym 160 osób na podstawie umów cywilnoprawnych oraz 416 osób na podstawie umów o pracę, z czego 144 umowy zawarte były z osobami niepełnosprawnymi. Spółka prowadzi myjnię oraz wykonuje usługi sprzątające na rzecz innych firm, sprzęta około 100 obiektów.

W dniach 21, 23-27 i 29 stycznia 2009 roku oraz 16 i 23 lutego 2009 roku Państwowa Inspekcja Pracy przeprowadziła w Spółce (...) kontrolę mającą na celu sprawdzenie przestrzegania przez pracodawcę przepisów z zakresu prawa pracy dotyczących prowadzenia akt osobowych, nawiązywania i rozwiązywania stosunku pracy, świadectw pracy, wynagrodzenia za pracę, szkoleń w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, profilaktycznych badań lekarskich oraz technicznego bezpieczeństwa pracy w myjniach. W czasie kontroli sprawdzono także realizację zaleceń udzielonych podczas poprzedniej kontroli z września 2008 roku. Kontrolą objęto losowo wybranych pracowników wykonujących usługi porządkowe w różnych obiektach na terenie Ł. oraz pracowników zatrudnionych myjni. W czasie kontroli wydano 12 decyzji ustnych, które zostały wykonane. Decyzje te dotyczyły potwierdzenia pomiarami zgodności natężenia oświetlenia na stanowiskach pracy myjni, skuteczności działania ochron przeciwpożarowych, zapewnienia swobodnego dostępu do gaśnicy, opracowania i umieszczenia przy apteczce instrukcji udzielania pierwszej pomocy itp.

Nakazem z dnia 26 lutego 2009 roku inspektor PIP nakazał Spółce z o.o. (...) w Ł.:

- dokonanie ponownej oceny ryzyka zawodowego na stanowiskach pracownika administracyjno-biurowego-kasjera i operatora myjni;
- przeprowadzenie pomiarów hałasu na stanowiskach pracy operatorów myjni samochodowej;
- dostarczenie wskazanym pracownikom środków ochrony indywidualnej;
- zabezpieczenie pomieszczeń sprzedaży i stanowiska pracy kasjera przed napływem chłodnego powietrza z zewnątrz na terenie operatorów myjni samochodowej;
- zapewnienie ochrony przed możliwością porażenia przed dotykiem bezpośrednich elementów znajdujących się pod napięciem w pomieszczeniu szatni oraz wyposażenie w osłony źródła światła w pomieszczeniu ustępu i pomieszczeniu izolującym znajdujących się na terenie myjni;
- wyposażenie pomieszczeń w szatni w szafy oraz zapewnienie pracownikom zatrudnionym w myjni samochodowej pomieszczenia suszarni;
- wymianę stłuczonej szyby w drzwiach pomieszczenia magazynu środków chemicznych w myjni samochodowej; oznakowanie regałów magazynowych tam znajdujących się informacją o wartości dopuszczalnego obciążenia półek; zapewnienie wentylacji pomieszczeń magazynu środków chemicznych;
- uzyskanie karty charakterystyki środka chemicznego LIFT oznaczonego jako substancja niebezpieczna; uaktualnienie spisu niebezpiecznych substancji i preparatów chemicznych stosowanych na terenie myjni samochodowej;
- odnowienie powłok malarskich i uzupełnienie ubytków w pomieszczeniu do spożywania posiłku znajdującym się w myjni samochodowej; zapewnienie w pomieszczeniu szatni równej podłogi;

- wyposażenie stanowiska obsługi monitora ekranowego w pomieszczeniu pracy kasjera-portiera na terenie myjni w spełniające określone wymogi krzesło; wyposażenie okna w tymże pomieszczeniu w odpowiednie urządzenia eliminujące nadmierne operowanie promieni słonecznych;
- zapewnienie na stanowisku pracy kasjera na terenie myjni parametrów oświetlenia sztucznego zgodnie z wymogami norm;
- potwierdzenie pomiarami zgodności natężenia oświetlenia światłem sztucznym z Polską Normą na stanowiskach pracy na terenie myjni;
- zaopatrzenie w pobliżu stanowisk pracy na terenie myjni, na których stosowane są wymienione preparaty i substancje chemiczne, w zdroiki z bieżącą wodą lub w urządzenie do płukania oczu;
- wyposażenie pomieszczenia do ogrzania się na terenie myjni w urządzenia do podgrzewania posiłków;
- uzupełnienie instrukcji bhp dotyczących stosowanych w zakładzie procesów technologicznych i postępowania z materiałami szkodliwymi o informacje dotyczące stosowanych wodnych roztworów środków myjących.

Ostatni termin wykonania nakazu kończył się 31 maja 2009 roku. W dniu 26 lutego 2009 roku inspektor pracy PIP wydał również wystąpienie zawierające sześć wniosków dotyczących prowadzenia ewidencji czasu pracy, wydawania pracownikom informacji o zmianie warunków zatrudnienia i świadectw pracy oraz udzielania pracownikom pracującym w niedziele dni wolnych od pracy.

Z dalszych ustaleń Sądu wynika, że w dniach 16 i 17 lipca 2009 roku Państwowa Inspekcja Pracy przeprowadziła w Spółce z o.o. (...) w Ł. kontrolę w celu sprawdzenia realizacji wydanych wcześniej decyzji i wystąpień. Stwierdzono, że pracodawca nie wykonał wszystkich wystąpień dotyczących prowadzenia ewidencji czasu pracy. W trakcie kontroli stwierdzono, że sześciu pracowników nie zostało poddanych instruktażowi stanowiskowemu, jak też nieprawidłowości w dokumentacji ze szkolenia okresowego, nie dokonano oceny ryzyka zawodowego związanego z pracą wykonywaną przez pracowników niepełnosprawnych, nadto kierownik ekipy sprzątającej nie miał informacji dotyczących istniejących przeciwwskazań do pracy pracowników niepełnosprawnych, stwierdzono brak w zakładzie osoby na stanowisku koordynatora ds. bezpieczeństwa oraz komisji ds. bezpieczeństwa i higieny pracy, stanowisko recepcjonistki zostało zorganizowane pod schodami bez zachowania wymaganej wysokości, stwierdzono także brak umów o pracę w przypadku trzech pracowników oraz występowanie nieprawidłowości w protokołach sporządzanych w związku z wypadkami przy pracy. Po tej kontroli nakazem z dnia 23 lipca 2009 roku inspektor pracy PIP nakazał Spółce z o.o. (...) w Ł.:

- uzgodnić osobę koordynatora ds. bezpieczeństwa w miejscach wykonywania przez pracowników pracy;
- zapewnić szczegółowe programy instruktaży stanowiskowych dla poszczególnych grup pracowników;
- poddać instruktażowi stanowiskowemu oraz szkoleniu okresowemu w zakresie bezpieczeństwa pracy określonych pracowników;
- zapewnić poinformowanie pracowników o występujących zagrożeniach;
- dokonać oceny ryzyka zawodowego związanego z pracą wykonywaną przez pracowników niepełnosprawnych;
- zwiększyć wymiar zatrudnienia pracownika służby bhp do pełnego etatu;
- powołać komisję ds. bezpieczeństwa i higieny pracy;
- odpowiednio zorganizować stanowisko recepcjonistki w biurze (...).

Sąd podkreślił, że przed przystąpieniem do kontroli w dniu 16 lipca 2009 roku inspektor pracy PIP wręczył płatnikowi upoważnienie do kontroli z zapisem, że przeprowadzenie kontroli jest uzasadnione bezpośrednim zagrożeniem życia i zdrowia. Obydwie kontrole przeprowadzono w obecności B. C. zatrudnionego na stanowisku specjalisty d/s b.h.p. W trakcie kontroli specjaliści nie informowali, aby w firmie miały miejsce naruszenia przepisów bezpośrednio zagrażające życiu i zdrowiu pracowników. Do ustaleń zawartych w protokole płatnik zastrzeżeń nie zgłosił.

Pismem z dnia 24 lipca 2009 roku Państwowa Inspekcja Pracy Okręgowego Inspektoratu Pracy w Ł. poinformowała ZUS I Oddział w Ł. o rażących nieprawidłowościach dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy. Zarzuty te sformułowano na podstawie wyników dwóch kolejnych kontroli w Spółce z o. o. (...) w Ł. i dotyczyły one:

1/ co do kontroli z okresu od 21 stycznia do 16 lutego 2009 roku:

- brak pomiarów czynników szkodliwych na stanowiskach pracy;
- brak ochrony przed dotykiem bezpośrednim użytkowanego urządzenia elektroenergetycznego;
- brak pomiarów potwierdzających skuteczność ochron przeciwporażeniowych użytkowanej instalacji elektroenergetycznej;
- użytkowanie substancji chemicznej szczególnie niebezpiecznej bez wymaganej karty charakterystyki tej substancji;
- przechowywanie stosowanych substancji chemicznych w pojemnikach bez możliwości identyfikacji tych substancji;

2/ co do kontroli z okresu od 16 do 22 lipca 2009 roku:

- dopuszczenie do pracy pracowników bez wymaganych szkoleń w zakresie bezpieczeństwa pracy;
- brak oceny ryzyka zawodowego związanego z pracą wykonywaną przez pracowników niepełnosprawnych;
- nieinformowanie pracowników o zagrożeniach występujących w miejscu wykonywania przez nich pracy;
- brak nadzoru nad pracą wykonywaną przez pracowników niepełnosprawnych;
- nieprzekazywanie osobom z kadry kierowniczej informacji dotyczących przeciwwskazań do pracy jakie posiadają pracownicy niepełnosprawni.

Biorąc pod uwagę rodzaj i zakres nieprawidłowości Państwowa Inspekcja Pracy uznała, że spełnione zostały przesłanki z art. 36 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych upoważniające do złożenia wniosku o podwyższenie składek, co doprowadziło do wydania zaskarżonej decyzji.

Ustalając stan faktyczny Sąd Okręgowy bazował przede wszystkim na dowodach z dokumentów, w szczególności zgromadzonych w aktach kontrolnych PIP, jak też na zeznaniach strony i świadka. Sąd nie uwzględnił wniosku pełnomocnika ZUS o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka inspektora pracy J. K. na okoliczność naruszeń przepisów b.h.p. stwierdzonych podczas kontroli, gdyż ocenę wagi tych naruszeń inspektor pracy przedstawił jasno we wniosku skierowanym do ZUS o podwyższenie składki, a odwołujący nie kwestionował ustaleń opisanych w protokołach kontroli.

W konsekwencji dokonanych ustaleń Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie jest zasadne. Zgodnie z brzmieniem art. 27 ustawy z dnia 30 października 2002 roku o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe ustala się na rok składkowy, to jest na okres od 1 kwietnia danego roku do 31 marca roku następnego. Na podstawie art. 28 ust. 2 tej ustawy, stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe dla płatnika składek zgłaszającego do ubezpieczenia wypadkowego co najmniej 10 ubezpieczonych ustala Zakład Ubezpieczeń Społecznych, jako iloczyn stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe określonej dla grupy działalności, do której należy płatnik składek, i wskaźnika korygującego ustalonego

dla płatnika składek. W wypadkach ustawą przewidzianych ZUS może, z własnej inicjatywy lub na wniosek inspektora pracy, podwyższyć ustaloną stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe.

Kwestię podwyższenia składki na ubezpieczenie na wniosek inspektora pracy reguluje przepis art. 36 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym stanowiąc, że inspektor pracy może wystąpić do jednostki organizacyjnej ZUS, właściwej ze względu na siedzibę płatnika składek, z wnioskiem o podwyższenie składek płatnikowi, u którego w czasie dwóch kolejnych kontroli stwierdzono rażące naruszenie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, o 100% stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe ustalonej na najbliższy rok składkowy. Z przepisu tego wynika, że uprawnienie inspektora pracy do wystąpienia o podwyższenie składki aktualizuje się dopiero po drugiej kontroli u tego samego pracodawcy, podczas której nastąpiło stwierdzenie naruszenia przepisów b.h.p., przy czym wymogiem jest, aby każdej z dwóch kolejnych kontroli stwierdzono rażące naruszenia tych przepisów. Przesłanka „rażącego” naruszenia może być spełniona w wyniku częstotliwości naruszeń poszczególnych regulacji, intensywności naruszeń, rodzaju naruszonych przepisów, rodzaju negatywnych konsekwencji mogących wystąpić z powodu naruszeń, rodzaju i stopnia zawinienia osób, na których spoczywa obowiązek dbania o należyty stan bezpieczeństwa i higieny pracy.

Sąd Okręgowy podkreślił nadto, że inspektor pracy, z mocy art. 11 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 roku o Państwowej Inspekcji Pracy, jest uprawniony do kierowania nakazów oraz pisemnych wystąpień do pracodawcy, w razie stwierdzenia naruszeń przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy celem usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości. Kiedy zaś naruszenie powoduje bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia pracowników lub innych osób PIP może nakazać wstrzymanie prac lub działalności, może skierować pracowników do innych prac, może nakazać wstrzymanie eksploatacji maszyn i urządzeń, może zakazać wykonywania pracy w miejscach, gdzie stan warunków pracy stanowi bezpośrednie zagrożenie dla ludzi, a nawet nakazać całkowite zaprzestanie prowadzenia danej działalności. Nakaz jest decyzją administracyjną. Wystąpienie nie ma charakteru decyzji, zatem nie podlega kontroli w sądownictwie administracyjnym.

Sąd pierwszej instancji zważył następnie, że w rozpatrywanym przypadku spór dotyczył tego, czy stwierdzone w ustaleniach kontrolnych Państwowej Inspekcji Pracy naruszenia przez pracodawcę przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy są naruszenia rażącymi, a w konsekwencji uprawniającymi PIP do wystąpienia do ZUS o podwyższenie składki na ubezpieczenie wypadkowe. Pierwsza kontrola przeprowadzona przez inspekcję w (...) w okresie od 21 stycznia do 16 lutego 2009 roku dotyczyła przede wszystkim pracowników myjni. W dniach 16 i 17 lipca 2009 roku kontrola Państwowej Inspekcji Pracy dotyczyła głównie pracowników wykonujących swe obowiązki na terenie hipermarketu E. (...) w Ł.. Stwierdzone nieprawidłowości opisano w dwóch protokołach, do których płatnik nie wniósł zastrzeżeń. Zdaniem Sądu, naruszenia przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy wskazane w protokołach nie miały charakteru rażącego. W żadnej z dwóch kontroli inspektor pracy nie stwierdził wprost, że opisane naruszenia powodowały bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia zatrudnionych w spółce pracowników lub że naruszenia miały charakter rażący. Z zeznań R. R. przesłuchanego charakterze strony oraz zeznań świadka B. C., zatrudnionego na etacie inspektora b.h.p., wynika że po zakończeniu kontroli nie padły żadne zarzuty ze strony kontrolujących inspektorów dotyczące naruszenia przepisów b.h.p., które bezpośrednio zagrażają życiu lub zdrowiu pracowników. Nie było także wobec płatnika decyzji inspektora pracy nakazującej wstrzymanie prac lub działalności lub nakazującej skierowanie pracowników do innej pracy, a taką decyzję inspektor wydaje w razie stwierdzenia naruszenia powodującego bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia zatrudnionych pracowników. Dochodząc do wniosku, że w tej sytuacji nie zostały spełnione przesłanki z art. 36 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym Sąd Okręgowy, z mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję i orzekł jak w punkcie pierwszym sentencji wyroku, zaś procesową podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu stanowi art. 98 k.p.c.

W apelacji Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. zaskarżył wyrok w całości, zarzucając mu:

1 - naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 36 ustawy z dnia 30 października 2002 roku o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych;

2 - naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 k.p.c. polegające na wydaniu wyroku bez wyjaśnienia wszystkich okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

W świetle tych zarzutów apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Organ rentowy wskazał, że w sytuacji wystąpienia przez Państwową Inspekcję Pracy o podwyższenie płatnikowi składek o 100% stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe na najbliższy rok składkowy, organ rentowy nie posiada w tym zakresie jakiegokolwiek luzu decyzyjnego i bez względu na rodzaj rażącego naruszenia składka zawsze będzie podwyższona o 100%. Nie ma przy tym wymogu, jak błędnie przyjął Sąd Okręgowy, aby rażące naruszenie przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy oznaczało tylko takie naruszenie, które powoduje bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia pracowników. Skoro Państwowa Inspekcja Pracy kierując wniosek do ZUS uznała naruszenia wskazane w dwóch nakazach za rażące, to organ rentowy nie miał możliwości zweryfikowania tego ustalenia. Zdaniem skarżącego, oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka inspektora PIP J. K. nie dało możliwości wyjaśnienia, czy naruszenia przepisów b.h.p. miały charakter rażący, tym samym Sąd Okręgowy nie wyjaśnił wszystkich okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia.

Płatnik składek w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

Rozpatrując apelację organu rentowego Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z dnia 5 lutego 2013 roku, pod sygn. akt III AUa 364/12, zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie oraz zasądził na rzecz ZUS kwotę 6.300 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

Wyrok powyższy zapadł po uzupełnieniu postępowania dowodowego przez Sąd drugiej instancji, który przeprowadził dowód z zeznań świadka J. K. oraz dowód z opinii biegłego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy i ustalił, że płatnik składek dopuścił się naruszenia przepisów b.h.p., które bezpośrednio zagrażało życiu lub zdrowiu pracowników, a wskazane naruszenia przepisów miały charakter rażący. W sytuacji, gdy płatnik zatrudnia osoby niepełnosprawne, w tym niepełnosprawne umysłowo, wymagania w stosunku do takiego pracodawcy w zakresie b.h.p. muszą być większe, gdyż zatrudnianie takich pracowników niesie za sobą większe zagrożenie dla życia i zdrowia. Za chybione uznał Sąd Apelacyjny odwoływanie się przez Spółkę z o.o. (...) w Ł. do przepisów Kodeksu karnego, a w szczególności art. 160 § 1 k.k. i 220 § 1 k.k. i orzecznictwa sądów karnych, nie jest bowiem uprawnione przenoszenie pojęć z norm statuujących odpowiedzialność karną w sferę prawa ubezpieczeń społecznych. Tym samym nie można przyjmować równorzędności pojęć „narażenie człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu” (art. 160 k.k. i 220 k.k.) i „bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia”, jako okoliczności świadczącej o tym, że naruszenie przepisów b.h.p. ma charakter rażący.

W wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej Spółki z o.o. (...) w Ł. Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 6 lutego 2014 roku, I UK 318/13, uchylił zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy uwzględnił skargę kasacyjną z uwagi na skuteczność zarzutu naruszenia prawa materialnego - art. 36 ustawy z dnia 30 października 2002 roku o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Czyniąc rozważania Sąd Najwyższy podkreślił, że „rażące naruszenie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy” należy rozumieć jako takie naruszenie przepisów b.h.p., które stwarza bezpośrednie zagrożenie życia i zdrowia pracowników. Dla prawidłowej wykładni pojęcia „bezpośrednie zagrożenie życia i zdrowia pracowników” przydatne jest przy tym orzecznictwo sądów karnych na tle art. 160 k.k. i art. 220 k.k. W orzecznictwie tym wypracowano pogląd, że niebezpieczeństwo bezpośrednie to zagrożenie dla życia potencjalnej ofiary „konkretne i realne”, a więc niebezpieczeństwo grożące wprost, bez konieczności włączenia się dalszego impulsu ze strony sprawcy, bądź dodatkowej przyczyny, co oznacza tak zaawansowaną sytuację, że można mówić o „bliskim skutku”. Niebezpieczeństwo bezpośrednie rozumie się jako niebezpieczeństwo nieuniknione lub co najmniej wysoce

prawdopodobne w dającej się przewidzieć przyszłości, ale niekoniecznie natychmiastowe. Nie podważając celowości przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego z zakresu b.h.p., po myśli art. 278 k.p.c., Sąd Najwyższy wywiódł że kwestia, czy stwierdzone przez inspektora Państwowej Inspekcji Pracy naruszenia przepisów b.h.p. odpowiadają określonym w art. 36 ust. 1 ustawy wypadkowej rażącym naruszeniom wymaga oceny prawnej, a zatem uprawniony jest do niej wyłącznie sąd rozpoznający sprawę. Sąd Apelacyjny w rozpoznawanej sprawie nie uchylił się od przeprowadzenia takiej oceny, jednak przy jej dokonywaniu pominął wymóg bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia, jako elementu definiującego rażące naruszenie tych przepisów, w konsekwencji dochodząc do uznania za rażące tych naruszeń, które takiego charakteru nie posiadały. W ocenie Sądu Najwyższego, żadne ze stwierdzonych w trakcie drugiej kontroli naruszeń przepisów b.h.p. nie było zagrożeniem powodującym nieuniknione lub co najmniej wysoce prawdopodobne, graniczące z automatyzmem, bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia pracowników. Nie zostały więc spełnione przesłanki z art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 roku, gdyż sankcja przewidziana w tym przepisie aktualizuje się w razie stwierdzenia rażącego naruszenia przepisów b.h.p. w czasie dwóch kolejnych kontroli. To mając na uwadze Sąd Najwyższy orzekł kasatoryjnie.

Sąd Apelacyjny w Łodzi ponownie rozpoznając sprawę zważył:

Apelacja organu rentowego nie jest zasadna.

Przede wszystkim podnieść należy, że zgodnie z treścią art. 398²⁰ k.p.c. sąd, któremu sprawa została przekazana do ponownego rozpoznania przez Sąd Najwyższy związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Rozpatrując skargę kasacyjną w sprawie niniejszej Sąd Najwyższy dokonał wielokierunkowej interpretacji art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 roku o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (t.j. Dz.U. z 2009r., Nr 167, poz. 1322 ze zm.), ze szczególnym uwzględnieniem pojęcia „rażące naruszenie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy”, którego stwierdzenie przez inspektora pracy w czasie dwóch kolejnych kontroli uprawnia do złożenia wniosku do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o podwyższenie o 100% stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe ustalonej na najbliższy rok składkowy. Powtórzyć należy, że pojęciem definiującym owo rażące naruszenie przepisów b.h.p. jest wymóg „bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia” pracowników. Zwrot „bezpośrednie” wyklucza możliwość objęcia nim takich przypadków, w których niebezpieczeństwo wprawdzie istnieje, ale jego realizacja zależy od ewentualnych działań innych jeszcze osób bądź włączenia się dodatkowych przyczyn. Tym samym Sąd Najwyższy opowiedział się za ścisłą interpretacją określenia bezpośredniego zagrożenia, jako elementu koniecznego dla zdefiniowania danego naruszenia przepisów b.h.p. jako rażącego.

Podzielić należy także ocenę Sądu Najwyższego, że naruszenia stwierdzone u płatnika podczas drugiej kolejnej kontroli Państwowej Inspekcji Pracy w dniach 16-17 lipca 2009 roku nie posiadały charakteru naruszeń rażących. I tak inspektor pracy wskazał wówczas na: dopuszczenie do pracy pracowników bez wymaganych szkoleń w zakresie b.h.p., brak oceny ryzyka zawodowego związanego z pracą wykonywaną przez pracowników niepełnosprawnych, nieinformowanie pracowników o zagrożeniach występujących w miejscu wykonywania przez nich pracy, brak nadzoru nad pracą wykonywaną przez pracowników niepełnosprawnych i nieprzekazywanie osobom z kadry kierowniczej informacji dotyczących przeciwwskazań do pracy, jakie posiadają pracownicy niepełnosprawni - a naruszeń tych nie można ocenić jako powodujące bezpośrednio zagrożenie dla zdrowia i życia pracowników, przy dokonanej wyżej ścisłej wykładni przesłanki „bezpośredniego” zagrożenia utraty zdrowia lub życia. Jeśli w protokole kontroli nie stwierdzono żadnej sytuacji, w której jakikolwiek pracownik posiadający przeciwwskazania do wykonywania określonej pracy został do niej faktycznie dopuszczony wbrew przeciwwskazaniom, to nie można przyjąć istnienia bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia pracownika. Także sam fakt nieinformowania kierownika o przeciwwskazaniach do pracy oraz nieinformowania pracowników o zagrożeniach w miejscu pracy, takiego bezpośredniego zagrożenia nie stanowi. Nadto w protokole z kontroli brak jest konkretnych przykładów, aby brak nadzoru nad pracą wykonywaną przez pracowników niepełnosprawnych doprowadził do sytuacji, która stanowiła realne zagrożenie dla ich życia lub zdrowia. Za realne i konkretne zagrożenie dla życia lub zdrowia nie może być również uznany sam brak oceny ryzyka zawodowego związanego z pracą osób niepełnosprawnych, a to ze względu na brak skutku bezpośredniości, czyli

występowania zagrożenia nieuniknionego lub co najmniej prawdopodobnego w dającej się przewidzieć przyszłości. Skoro więc żadne z naruszeń stwierdzonych podczas drugiej kontroli PIP u płatnika składek nie wypełnia ustawowego wymogu „bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia” pracowników, to nie ma podstaw do uznania tych naruszeń za rażące.

Ponieważ rażące uchybienia przepisom z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, umożliwiające zastosowanie sankcji przewidzianej w art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 roku, stwierdzone być muszą w czasie dwóch kolejnych kontroli u płatnika składek, a za takie naruszenia nie mogą być uznane uchybienia opisane podczas drugiej kontroli w Spółce z o.o. (...) w Ł. w dniach 16-17 lipca 2009 roku, to wniosek inspektora pracy do ZUS nie miał umocowania w ustawie, a tym samym wadliwa jest aprobowana go decyzja ZUS. Podkreślenia przy tym wymaga, że nie ma racji skarżący, iż Zakład jest związany oceną wagi naruszeń dokonaną przez inspektora pracy i zawartą we wniosku skierowanym na podstawie art. 36 ust. 1 ustawy wypadkowej. Przed wydaniem decyzji o podwyższeniu składki na ubezpieczenie wypadkowe organ rentowy jest bowiem obowiązany samodzielnie ustalić wszystkie przesłanki uzasadniające to podwyższenie, a więc jest uprawniony i jednocześnie zobowiązany do ustalenia stanu faktycznego i jego oceny prawnej (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2013r., I UK 526/12, LEX nr 1324607). Brak luzu decyzyjnego po stronie organu rentowego dotyczy wyłącznie rozmiaru podwyższenia stopy procentowej, a więc bez względu na rodzaj rażącego naruszenia stwierdzonego podczas dwóch kolejnych kontroli, podwyższenie składki zawsze nastąpi o 100% stopy procentowej.

Sumując, chybiony okazał się apelacyjny zarzut obrazy prawa materialnego - art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 roku o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Wykładnia przesłanki tego przepisu, tj. rażącego naruszenia przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy, zaproponowana przez skarżącego, pozostaje w całkowitej opozycji do wykładni tego pojęcia dokonanej w sprawie niniejszej przez Sąd Najwyższy. Natomiast zarzut naruszenia prawa procesowego w postaci art. 233 k.p.c. stracił na znaczeniu wobec uzupełnienia w postępowaniu apelacyjnym materiału dowodowego zarówno o dowód z zeznań świadka J. K., jak i opinię biegłego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy. Zeznania świadka oraz opinia biegłego stanowią miarodajne źródło ustalenia rodzaju naruszeń przez (...) przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy, jednakże ocena wagi tych naruszeń, jako rażących, należy do Sądów orzekających w sprawie. W świetle rozważań Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, że ocena ta nie może pomijać wymogu bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia pracowników. Jak wynika z wywodów dokonanych wyżej, naruszenia stwierdzone u płatnika składek podczas drugiej kontroli Państwowej Inspekcji Pracy w lipcu 2009 roku, ocenione przez pryzmat owej „bezpośredniości” zagrożenia, nie mają charakteru uchybień rażących, toteż zasadnie Sąd Okręgowy orzekł reformatoryjnie w kierunku żądanym przez odwołującego. W tym stanie rzeczy apelacja organu rentowego uległa oddaleniu, z mocy art. 385 k.p.c.

O kosztach procesu, obejmujących koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym i kasacyjnym oraz zwrot opłaty sądowej od skargi kasacyjnej, Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1, 3 k.p.c. i art. 99 k.p.c., przy zastosowaniu stawek określonych w § 12 ust. 1 pkt 2, § 12 ust. 4 pkt 2 i § 6 pkt 6 w zw. z § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013r., poz. 490), przy czym koszty zastępstwa procesowego w drugiej instancji zostały zwiększone z uwagi na udział pełnomocnika w dwukrotnym postępowaniu apelacyjnym do kwoty 4.500 złotych, zaś koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym wyniosły 1.800 złotych.

Przewodniczący: Sędziowie: